*Л. С. Солодухіна,
аспірант, Національна академія державного управління при Президенті України, державний
експерт експертної групи з питань реформування системи усиновлення та захисту прав дітей
Директорату розвитку соціальних послуг та захисту прав дітей Мінсоцполітики
ORCID ID: 0000-0002-9707-190X*

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.13—14.130

ЗАХИСТ ЖИТЛОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ-СИРИТ, ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, ТА ОСІБ З ЇХ ЧИСЛА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*L. Soloduchina,
Postgraduate student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, an expert of the
expert group on reforming the adoption and protection of children's rights of the directorate for the Development of
Social Services and Protection of Children's Rights Ministry of social policy*

PROTECTION OF HOUSING RIGHTS OF ORPHANS, CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE AND PERSONS FROM AMONG THEM IN UKRAINE: CONDITION AND PROSPECTS

У статті охарактеризовано законодавчі гарантії щодо захисту житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа в Україні.

Зокрема досліджено, що існує два напрями захисту житлових прав осіб зазначених категорій, а саме: збереження житла, яке вже належить дітям на праві власності на праві користування, та забезпечення житлом. До того ж виявилось, що забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які його не мають, є як повноваженням держави, так і власним повноваженням органів місцевого самоврядування.

Також встановлено, що стан задоволення потреб окресленої категорії населення у житлі є критичним, що не тільки стримує повноцінну адаптацію таких осіб у соціум, негативно впливає на їхній психологічний стан та обраний стиль життя, але позбавляє їх відчуття захищеності.

Водночас у статті розкрито основні напрями у цій сфері та проаналізовано основні причини, що призводять до проблем при реалізації права відповідних осіб на житло.

Важливим є те, що стаття містить інформацію про позитивні зрушення останніх років, які відбуваються в державі у цій сфері.

Окрему увагу у статті присвячено запропонованим шляхам нормативно-правового та організаційного врегулювання виявлених проблем.

The article describes the legislative guarantees for the protection of housing rights of orphans, children deprived of parental care, and persons from among them in Ukraine.

In particular, it was investigated that there are two areas of protection of housing rights of persons of these categories, namely: the preservation of housing, which already belongs to children on the right of ownership, and the provision of housing. In addition, it turned out that the provision of housing for orphans, children deprived of parental care, and persons among them who do not have it, is both the authority of the state and its own authority of local governments.

It was also established that the state of meeting the needs of the defined category of the population in housing is critical — more than 23 thousand orphans and children deprived of parental care, who had the right after reaching adulthood to receive emergency housing, not provided by him (more than 8 thousand of them are already 35 years old). This not only hinders the full adaptation of such persons to society, negatively affects their psychological state and chosen lifestyle, but deprives them of a sense of security.

At the same time, the article reveals the main directions in this area, and analyzes the main reasons that lead to problems in the implementation of the right of the persons concerned to housing. The problem of distribution of responsibilities of district state administrations and united territorial communities as guardianship and custody bodies in the implementation of housing rights of orphans, children deprived of parental care, and persons from among them in the conditions of decentralization of power in Ukraine is especially noted.

It is important that the article contains information about the positive developments of recent years in the country in this area.

The article pays special attention to the proposed ways of normative-legal and organizational settlement of the identified problems, which are mainly focused on improving the mechanisms of preserving the property rights of orphans and children deprived of parental care to housing, as well as introducing co-financing of housing. budgets of different levels.

Ключові слова: права дитини, збереження житла, опіка над майном, забезпечення житлом, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, децентралізація.

Key words: children's rights, preservation of housing, guardianship of property, provision of housing, orphans and children deprived of parental care, decentralization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Однією із найактуальніших проблем сьогодення є забезпечення житлом найбільш вразливих категорій громадян, а саме: дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа. Держава як головний гарант забезпечення прав має проявляти турботу про таких дітей як у сфері захисту житлових прав цієї категорії осіб, так і в інших сферах, необхідних для їх повноцінного життя та розвитку.

Забезпечення права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа на житло регулюється Цивільним та Сімейним кодексами України [3], Житловим кодексом Української РСР [2], законами України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" [4], "Про охорону дитинства" [6] та іншими нормативно-правовими актами.

Зокрема, Законом України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" [4] встановлено право на житлове забезпечення на рівні, не нижчому за встановлені у Житловому кодексі Української РСР (далі — Житловий Кодекс) нормативи дітей відповідної категорії після завершення їхнього виховання в різних формах влаштування або після досягнення ними 18-річного віку, якщо вони не мають свого житла або мають житло з характеристиками, нижчими за встановлені житловими нормативами.

Проте на сьогодні залишаються не забезпеченими житлом понад 15 тисяч повнолітніх осіб окресленої категорії, з них третина — вже навіть досягли 35 років [12].

Отже, наразі перед державою стоїть нагальна потреба у вирішенні питання щодо забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа, оскільки це одна з найбільш вразливих категорій громадян.

Хлопці та дівчата після досягнення 16—18 років, окрім того, що зростали без своїх рідних батьків, змушені починати самостійне життя без підтримки значущих дорослих та за наявності серйозних проблем із соціальною адаптацією, пов'язаних зі своїм статусом. Відсутність гарантованого законодавством житла значно ускладнює їхню успішну соціалізацію.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ПРОБЛЕМАТИКОЮ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Вивченням вітчизняного досвіду забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа в Україні займалися Гнатів О. [14], Мовчан О. [16], Постолук Г. [13], Петрочко Ж. [15], Яременко О. [15], Черновалюк Ю. [17] та інші дослідники.

Теоретичні надбання вітчизняних вчених при вивченні вітчизняного досвіду забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, є вкрай цінними для формування державної політики у цій сфері, проте вони здійсненні переважно без урахування запровадження реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що потребує більш глибокого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є вивчення основних проблем при реалізації права дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, на житло, зокрема, в умовах децентралізації влади в Україні для опрацювання шляхів нормативно-правового та організаційного врегулювання виявлених проблем.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБГРУНТУВАННЯ

Законодавством України встановлено два напрями захисту житлових прав дітей зазначених категорій, а саме: збереження житла, яке вже належить дітям на праві власності або які мають право користування цим майном, та забезпечення житлом.

Особливим видом підтримки окресленої категорії громадян у напрямі житлових прав є оплата квартирної плати та комунальних послуг державою. Зокрема статтею 32 Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" [4] передбачено, що до моменту працевлаштування випускників закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на обліку в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, квартирна плата та плата за комунальні послуги здійснюються місцевими державними адміністраціями за місцем розташування житла.

Законом "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" [4] та Правила-

ми обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм житлових приміщень [11] передбачено, що за дітьми-сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, а також особами з їх числа зберігається право на житло, в якому вони проживали з батьками або іншими родичами до моменту встановлення опіки / піклування, влаштування в прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Відповідальність за збереження житла та повернення його дітям після завершення терміну їхнього перебування в сім'ї опікуна або піклувальника, прийомній сім'ї, дитячому будинку сімейного типу, закладі для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, несуть місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, розташовані за місцем знаходження такого нерухомого майна.

На виконання вищезазначеного Закону було внесено зміни до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини [9], та передбачено окремий розділ "Захист майнових та житлових прав дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування".

Зокрема було закріплено такі механізми збереження житла дітей вказаної категорії:

- 1) процедура опису майна дитини (за наявності);
- 2) встановлення опіки над майном, яке належить дитині-сироті або дитині, позбавленій батьківського піклування, на праві власності;
- 3) врегулювання питання щодо вчинення правочинів із майном дитини вказаної категорії з дотриманням її найкращих інтересів, у тому числі встановлення заборони на відчуження житла;
- 4) укладення договору про утримання і збереження житла;
- 5) процедура передання житла дитини в оренду з метою його належного збереження;
- 6) взаємообмін інформацією про збереження нерухомого майна між органами опіки та піклування за місцем знаходження цього майна, за місцем проживання дитини та за місцем її походження;
- 7) ведення обліку нерухомого майна;
- 8) сприяння в оформленні права власності на житло;
- 9) особливості забезпечення права дитини на спадкування майна.

Крім того, до механізмів збереження житла відповідної категорії громадян можна віднести заборону на продаж житла, придбаного за рахунок субвенції із державного бюджету [10].

Серед проблем саме у цьому напрямі слід виокремити такі.

При встановленні опіки над майном, яке належить дитині-сироті або дитині, позбавленій батьківського піклування, на праві власності законодавчо не визначено як саме відповідний опікун зобов'язаний забезпечувати збереження такого майна, відсутня матеріальна підтримка для цього.

Наприклад, якщо дитина посиротіла у ранньому візі, була взята під опіку, чи влаштована в іншу форму виховання, житло, що належить їй на праві власності, за 10—

15 років може прийти в непридатність через його простій.

При цьому опікун над цим житлом не має обов'язку здавати його в оренду (тільки право), йому не надаються кошти ні з державного, ні з місцевого бюджету на підтримку належного стану такого житла.

Тому, на жаль, часто на практиці виникають ситуації, коли особа з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, завершує своє перебування у відповідній формі виховання та хоче проживати у своєму житлі, вона стикається із тим, що таке житло вже не придатне до експлуатації, а формально висловити претензії нікому: орган опіки та піклування призначав опікуна над майном, а опікун над майном не має чітких обов'язків з цього питання.

До того ж в умовах децентралізації влади в Україні, виникає ситуація, за якої райдержадміністрація як орган опіки та піклування (а також орган, який до 2016 року повністю відповідав за захист прав дітей на території сіл, селищ) призначає опікуна над житлом дитини окресленої категорії, а це житло перебуває на території сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади, що вже наділена повноваженнями у цій сфері.

Тобто виникає ряд проблем та колізій при виконанні рішень державних органів щодо збереження житла дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що знаходиться на території органів місцевого самоврядування.

Також наразі визначено, що житлові приміщення, в яких проживали діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, не можуть бути відчужені без згоди на це органів опіки та піклування, яка може надаватися тільки в разі гарантування збереження права на житло таких дітей.

Водночас на практиці часто виникають ситуації, за яких законний представник дитини звертається до органу опіки та піклування для отримання дозволу на продаж житла дитини, надаючи гарантії щодо купівлі йому іншого житла, аргументуючи це, наприклад, потребою у коштах на додаткові потреби дитини (навчання та розвиток, лікування тощо). Проте по факту купується значно гірше житло (з неналежними технічними характеристиками або розміщене на території без достатньої інфраструктури).

Такі ситуації виникають, оскільки не унормовано підстави, за яких надання дозволів на продаж житла дітей окресленої категорії є необхідними та виправданими, а також відсутні вимоги до житла, що придбавається дитині на заміну.

Крім того, видаються сумнівними в частині ефективності та не достатньо урегульованими такі механізми збереження житла, як сприяння в отриманні спадщини, в оформленні права власності на житло окресленої категорії дітей.

Так, відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини [9], якщо дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, є спадкоємцем майна, місцева державна адміністрація, виконавчий орган місцевої ради за місцем походження дитини призначає особу, яка представлятиме інтереси дитини у виконанні права на спадкування.

У разі, коли право користування житлом є тільки у дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, райдержадміністрація або виконавчий орган міської ради, сільської, селищної ради об'єднаної територіальної громади за місцем розташування житла, за заявою законного представника дитини та за клопотанням відповідної служби у справах дітей вживає заходів для передавання його у власність дитини.

При цьому залишається законодавчо не врегульованим та незрозумілим, що саме призначена особа повинна робити при вирішенні питання спадщини дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, і які саме заходи вживаються відповідним вищеперерахованими органами для передання житла, яке було у праві користування дитини, у її власність.

У контексті забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа слід почати із того, що відповідно до Конституції України [1] громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Тобто забезпечення житлом дітей та осіб окресленої категорії, які його не мають, є як повноваженням держави, так і власним повноваженням органів місцевого самоврядування.

Відповідно до Житлового кодексу Української РСР [2] та статті 33 Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" [4] діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, особи з їх числа, які мають на це право, позачергово забезпечуються житлом місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 30 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [5] розподіл та надання відповідно до законодавства житла, що належить до комунальної власності належать до власних (самоврядних) повноважень органів місцевого самоврядування.

Тобто законодавством України визначено механізми та шляхи виконання вищезазначеної функції.

Так, першим кроком є взяття дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які досягли 16 років, у разі відсутності у них житла, на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов (далі — квартирний облік) та соціальний квартирний облік органами місцевого самоврядування за місцем походження або проживання таких осіб до влаштування в сім'ї громадян, інституції.

Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які досягли 16 років і перебувають на обліку внутрішньо переміщених осіб, мають право зараховуватися на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і соціальний квартирний облік за місцем їх обліку як внутрішньо переміщених осіб.

Тобто особи окресленої категорії, які не мають власного житла, мають право перебувати одночасно на двох вищезазначених обліках.

Різниця полягає у тому, що внаслідок перебування на соціальному квартирному обліку особи надається

соціальне житло на підставі договору найму на певний строк, а внаслідок перебування на квартирному обліку особа отримує в користування житлове приміщення без обмеженого терміну.

Необхідність перебування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, на двох вищезазначених обліках одночасно обумовлена тим, що з набуттям повноліття та втратою права виховуватись у сім'ях піклувальників, прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, при закінченні закладів освіти, в яких вони одночасно проживали, такі діти потребують термінового забезпечення місцем проживання, проте надання житлового приміщення у власність може бути неможливим у зв'язку із відсутністю в органу місцевого самоврядування такого приміщення або неможливістю внести зміни до бюджету на відповідний рік та передбачити кошти на його купівлю.

До того ж, на жаль, терміни надання житла у власність відповідної особи законодавством не встановлено.

Тому вже передбачено, що після досягнення 18 років особи окресленої категорії забезпечуються соціальним житлом протягом місяця до надання їм благоустроєного житлового приміщення для постійного проживання.

Проте, на жаль, житловий фонд соціального призначення (сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту) наразі жодним чином не задовольняє потреби громадян у цьому виді житла [7].

Також як один із варіантів забезпечення соціальним житлом передбачено, що орган місцевого самоврядування, який ухвалив рішення про взяття на соціальний квартирний облік громадянина, може ухвалити рішення про надання йому житлового приміщення в соціальному гуртожитку. Метою діяльності такого гуртожитку є створення умов для соціальної інтеграції зазначених дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які тимчасово проживають у гуртожитку, підготовка їх до самостійного життя.

Проте значним мінусом є те, що строк проживання у такому закладі складає до півтора року. На практиці орган місцевого самоврядування або держава далеко не завжди за цей час забезпечують особу з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, житлом на праві власності.

Водночас відповідно до Житлового Кодексу [2] дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, після завершення терміну їхнього перебування у сімейних формах виховання або інституціях, у разі відсутності у них житла або неможливості повернення займаного раніше жилого приміщення їм надається жила приміщення поза чергою.

Особи, які мають право на позачергове одержання жилих приміщень, включаються до окремого списку [2].

Проте станом на 01.01.2019 р. потребували житла: 4 799 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від 16 до 18 років; 14 839 осіб відповідної категорії віком від 18 до 23 років; 8 664 осіб — віком до 35 років [12]. За орієнтовними розрахунками для вирішення проблеми потрібно понад 8 млрд гривень.

Загалом наразі в Україні сформовано нормативно-правовий та організаційних механізми захисту житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, визначного коло відповідальних (зокрема це держава, яка у цьому питанні діє через систему місцевих органів виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування базового рівня).

Водночас основна причина проблем із забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в тому, що це питання ніколи не вирішувалась системно. За даними Мінсоцполітики, протягом 2011—2016 років лише 3 245 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, отримали житло, з них 425 — у 2016 році.

Враховуючи зазначене, починаючи із 2017 року на державному рівні вжито низку заходів з урахуванням потреби суспільства та фінансових можливостей держави. Зокрема:

1) запроваджено субвенцію з державного бюджету на придбання житла відповідній категорії дітей та особам з їх числа:

— у 2017 році придбано 468 житлових приміщень соціального призначення для 579 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа;

— у 2018 році придбано 829 квартир для осіб з числа дітей-сиріт;

— у 2019 році надано компенсацію на придбання житла 1 971 дитині-сироті, дитині, позбавленій батьківського піклування, особі з їх числа;

— на 2020 рік передбачено відповідну субвенцію у розмірі 795 384,3 тис. грн [12];

2) схвалено Урядом та внесено до Верховної Ради України проєкт Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа" (реєстр. № 3577 від 02.06.2020 р.) [8], яким передбачено:

— гарантування права особам з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, після досягнення ними 23 років, позачергового отримання житла із житлового фонду соціального призначення, забезпечення їх соціальним або орендованим житлом, а також надання впорядкованого жилого приміщення для постійного проживання;

— надання можливості дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа, у тому числі після досягнення ними 23 років, їх бажанням, отримати грошову компенсацію за належне їм для отримання жила приміщення;

— врегулювання питання взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, місцем походження яких є населені пункти тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі.

Проте вищезазначене лише частково вирішує проблему житла осіб окресленої категорії.

Велика кількість осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, й надалі залишається незабезпеченою житлом у порушення чинних норм законодавства. Це не тільки стримує повноцінну

адаптацію таких осіб у соціум, негативно впливає на їхній психологічний стан та обраний стиль життя, але позбавляє їх відчуття захищеності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За результатами дослідження вивчення основних проблем при реалізації права дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, на житло, зокрема, в умовах децентралізації влади в державі з'ясовано, що попри наявні проблеми у цій сфері, Україна має позитивний досвід щодо захисту прав дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа на житло та має достатній потенціал для подальшого розвитку напрому.

Водночас для нормативно-правового та організаційного врегулювання виявлених проблем в Україні доцільно:

- вжити заходів щодо збереження права власності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на житло шляхом:

- нормативно-правового розмежування повноважень в окресленому питанні державних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- конкретизації повноважень органів місцевого самоврядування при забезпеченні права дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, при отриманні спадщини, в оформленні права власності на житло;

- запровадження щорічного проведення обстеження стану житлових приміщень, що знаходяться у власності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, оцінки вартості робіт щодо їх збереження з урахуванням встановлених санітарних і технічних вимог;

- забезпечення реконструкції чи капітального ремонту житла (підготовка житла для вселення власників), до якого будуть повертатись діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, після завершення перебування у відповідних формах виховання;

- запобігання незаконному відчуженню житла, право власності чи право користування яким мають діти-сироти чи діти, позбавлені батьківського піклування.

- завчасного (як мінімум за рік до вибуття із форм виховання) визначення потреб у забезпеченні соціальним житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, формування бюджетних намірів для вирішення цього питання;

- вдосконалення передачі до житлового фонду соціального призначення комунальної власності житла, вилученого на підставі судових рішень або визнаного в установленому законом порядку безхазяйним або відумерлим, зокрема в частині прозорості таких рішень;

- враховуючи норми Конституції України щодо відповідальності держави та органів місцевого самоврядування у питаннях забезпечення житлом осіб окресленої категорії, слід запровадити співфінансування відповідних заходів з бюджетів різних рівнів;

- розглянути можливості для реалізації права відповідних громадян на забезпечення житлом не тільки

через призму його купівлі, але й будівництва нового житла, реконструкції існуючих жилих будинків або переобладнання нежилих будинків у жилі для створення необхідного обсягу житлового фонду, в тому числі соціального призначення.

Література:

1. Конституція України: Закон України: прийнятий 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Житловий кодекс Української РСР: Закон України: прийнятий 30.06.1983 № 5464-X // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1983. — № 28. — Ст. 573. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10/card2#Card>

3. Сімейний кодекс України: Закон України: прийнятий 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відом. Верховної Ради України. 2002 — № 21—22. — Ст. 135. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України: прийнятий 13 січня 2005 р. № 2342-IV // Відом. Верховної Ради України. — 2005. — № 6. — Ст. 147. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>

5. Про місцеве самоврядування: Закон України: прийнятий 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

6. Про охорону дитинства: Закон України: прийнятий 26 квітня 2001 р. № 2402-III // Відом. Верховної Ради України. — 2001. — № 30. — Ст. 142. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

7. Про фонд соціального призначення: Закон України: прийнятий 12.01.2006 № 3334-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 19. — Ст. 159. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15/card2#Card>

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа: проект Закону України: зареєстрований у Верховній Раді України 02.06.2020 № 3577. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68643

9. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України, прийнята 24 вересня 2008 р. № 866 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 76. — Ст. 2561. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>

10. Про затвердження Порядку та умов надання у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених

батьківського піклування, осіб з їх числа: постанова Кабінету Міністрів України, прийнята 15 листопада 2017 р. № 877 // Офіційний вісник України — 2017. — № 95. — Ст. 2899. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2017-%D0%BF#Text>

11. Про затвердження Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР: постанова Кабінету Міністрів Української РСР, прийнята 11 грудня 1984 р. № 470. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-84-%D0%BF#Text>

12. Офіційний веб-портал Мінсоцполітики. — Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/>

13. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження системи захисту дітей в Україні "Ілюзія захисту" / Міжнародна організація "Hope and Homes for Children" [Авт. кол.: Постоліук Г., Татарчук Н., Чуприна Д. та ін.]. — К., 2016. — 95 с.

14. Гнатів О. Забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як спосіб захисту їх прав / О. Гнатів // Актуальні проблеми правознавства. Вип. 1 (9). — 2017. — С. 66—69.

15. Захист і забезпечення дотримання житлових і майнових прав дітей: Державна тематична доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2001 року / кол. авт: Ж.В. Петрович, О.Я. Яременко (кер.) та ін.). — К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. — 160 с.

16. Мовчан О.В. Захист права дитини на користування житлом / О.В. Мовчан // Часопис Академії адвокатури України. — 2015. — № 3 (28). — С. 75—80.

17. Черновалюк Ю.Ю. Проблеми збереження житлових та майнових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та шляхи їх вирішення / Ю.Ю. Черновалюк // Університетські наукові записки. — 2012. — № 3. — С. 67—71.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 30 June 2020).

2. Verkhovna Rada of Ukraine (1983), "Housing Code of the Ukrainian SSR", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10/card2#Card> (Accessed 30 June 2020).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), "The Family Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (Accessed 30 June 2020).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "On ensuring organizational and legal conditions for social protection of orphans and children deprived of parental care", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2342-15> (Accessed 30 June 2020).

5. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 30 June 2020).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Protection of Childhood", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (Accessed 30 June 2020).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine "On the Housing Fund for Social Purposes", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15/> (Accessed 30 June 2020).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On amendments to some legislative acts on the protection of housing rights of orphans and children deprived of parental care, persons from among them", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68643 (Accessed 30 June 2020).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2008), Resolution "Issues of guardianship and custody activities related to the protection of children's rights", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF> (Accessed 30 June 2020).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Resolution "On approval of the Procedure and conditions for providing subventions from the state budget to local budgets in 2019 for design, construction and repair work, purchase of housing and premises for the development of family and other forms of education close to family, and housing for orphans, children, deprived of parental care, persons from among them", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2017-%D0%BF#Text> (Accessed 20 June 2020).

11. Cabinet of Ministers of USSR (1984), Resolution "About the statement of Rules of the account of the citizens who need improvement of housing conditions, and granting to them of premises in the Ukrainian SSR", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-84-%D0%BF#Text> (Accessed 20 June 2020).

12. Ministry of Social Policy of Ukraine (2020), available at: <http://www.msp.gov.ua/> (Accessed 20 June 2020).

13. Postoliuk, H. Tatarchuk, N. and Chupryna, D. (2016), Analitichnyi zvit za rezultaty kompleksnoho doslidzhennia systemy zakhystu ditei v Ukraini "Iliuziia zakhystu" [Analytical report on the results of a comprehensive study of the child protection system in Ukraine "Illusion of protection"], Hope and Homes for Children, Kyiv, Ukraine.

14. Hnativ, O. (2017), "Housing for orphans and children deprived of parental care as a way to protect their rights", Aktualni problemy pravoznavstva, vol. 1 (9), pp. 66—69.

15. Petrochko, Zh.V. and Yaremenko, O.Ia. (2002), Zakhyst i zabezpechennia dotrymannia zhytlovykh i mainovykh prav ditei: Derzhavna tematychna dopovid pro stanovyshe ditei v Ukraini za pidsumkamy 2001 roku [Protection and Enforcement of Housing and Property Rights of Children: State Thematic Report on the Situation of Children in Ukraine in 2001], Derzhavnyi instytut problem simi ta molodi, Kyiv, Ukraine.

16. Movchan, O.V. (2015), "Protection of the child's right to housing", Chasopys Akademii advokatury Ukrainy, vol. 3 (28), pp. 75—80.

17. Chernovaliuk, Yu.Yu. (2012), "Problems of preserving housing and property rights of orphans and children deprived of parental care, and ways to solve them", Universytetski naukovy zapysky, vol. 3, pp. 67—71.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2020 р.